

Aan: College van B& W Eemsdelta,
Postbus 15
9900 AA Appingedam

Vooruit per mail: bestuurssecretariaat@eemsdelta.nl

Cc: gemeenteraad

Groningen, 1 februari 2022

Betreft: Aanvraag monumentenstatus voor complex Nij Nittersum te Stedum

Geacht College,

Conform de erfgoedverordening van de voormalige gemeente Loppersum 2019 paragraaf 3 verzoeken wij u het complex aan de Weemweg (nummers 25 t/m 49), bekend onder de naam 'Nij Nittersum', op te nemen in uw register van beschermde gemeentelijke monumenten.

Wij zien er de volgende gronden voor.

Cultuurhistorische waarde

De algehele cultuurhistorische waarde van het 'Nij Nittersum' complex uit 1955 moet ons inziens vooral bekeken worden in het licht van de wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog, de late jaren 1940 en 1950. Gelegen op de rand van het terrein van de oude borg Nittersum (waarnaar het is vernoemd), op de bijgevoegde luchtfoto uit 1957 duidelijk te zien, werd het complex gebouwd vanwege een toenemende behoefte aan nieuwe woningen en ouderenzorg in de tijd van de opkomende verzorgingsstaat. Architect was de heer J.J. Smit uit Uithuizen. Een keramische gevelsteen, vermoedelijk gemaakt door keramist Anno Smith (1915-1990), herinnert aan het bouwjaar 1955. Een oostelijke vleugel werd in 1958 bijgebouwd. Het gebouw bevindt zich in een goeddeels gave staat met veel originele onderdelen, zoals kozijnen en kozijnklosjes, deurbellen, gemeleerde dakpannen en gevelstenen. Hier en daar is er achterstallig onderhoud. Het complex bestaat uit kleine compacte woningen, gebouwd voor ouderen met begeleidende zorg. De beide hoofdgebouwen zijnde een - lang in gebruik geweest - Groene Kruisgebouw, waarin boven een zuster woonde die beneden haar praktijk had, en een andere gebouw in de hoek. Hier woonde boven een echtpaar dat kookte voor bewoners. De benedenruimte kende een eetzaal. 'Nij Nittersum' is één der eerste complexen in deze vorm in de provincie Groningen, en daarom van innovatieve waarde/vanwege het pionierskarakter (in relatie tot de opkomende verzorgingsstaat). Omdat er al diverse van deze bejaardentehuizen in de provincie afgebroken zijn, is het complex eveneens van zeldzaamheidswaarde.

Waarde van het object

De kwaliteit van het geheel is vooral interessant door de stijl van bouwen, aansluitend bij de late jaren 1930, met nog traditionele vormen. Het complex is daarom ook van waarde vanwege de geschiedenis van de

architectuur, de bouwtechniek en het materiaalgebruik. Daarnaast is de ruimtelijke opzet met veel groen vanuit esthetisch oogpunt van belang. Dat men in de periode erna de fout heeft begaan door er (te) dicht op verder te bouwen en wegen is gaan aanleggen komt het complex niet ten goede. Dit is ons inziens één van de redenen waarom het nu niet goed uit de verf komt en niet door iedereen op waarde geschat wordt.

‘Nij Nittersum’ nu bezien (en door de slordigheden van het beheer heen kijkend) kunnen we stellen dat het complex van grote schoonheid is, met een prachtige aangezicht en fraai uitgegroeide bomen op het binnenterrein. De rij linden aan de Singel zijde verdient bijzondere aandacht. De seriematige schakeling van woningen in diverse vleugels rondom dit binnenterrein geeft de indruk van een ‘hofje’. Het complex fungeert als ‘groene long’ in het dorp en vormt qua bouwstijl een evenwichtige overgang naar de nieuwe tijd, en als één der eerste gebouwen van de naoorlogse dorpsuitbreiding aan de noordzijde van Stedum. De situering is doordacht, blijkt nu. De Bartholomeuskerk, de pastorie uit 1933 met zijn prachtige tuin, het binnenterrein met het fraai uitgegroeide groen sluiten mooi op elkaar aan. Meegestuurd foto’s getuigen hiervan. In de beeldbank van www.stichtinghistoriestedum.nl zijn meer foto’s van vooral de beginperiode te vinden.

Toekomst

In het boek ‘De toekomst van Nederland’ beschrijft (ex) Rijksbouwmeester Floris Alkemade (voormalige) ouderen complexen en houdt hij een pleidooi voor hergebruik. ‘Sloop is niet meer van deze tijd’.

Ouderen uit Stedum trekken nu weg; er is geen adequate woning voor. Er kan overwogen worden het complex zijn oude functie terug te geven, er is behoefte aan. Elders in het dorp groter bijbouwen. De tuin kan een slingertuin met nutsfunctie worden. Het project kan een voorbeeldproject worden voor verduurzaming van kleine huizen.

Ruimtelijke kwaliteit

Elk dorp met een evenwichtige ruimtelijke opbouw heeft dergelijke groene ruimtes nodig. Het zou een historische fout zijn dit ensemble te veranderen. Het plan wat er nu ligt getuigt van weinig besef op dit gebied en is een rigoureuze ingreep in het bestaande geheel.

Met de sloop van ‘Nij Nittersum’ dreigt Stedum qua bebouwing te veranderen in een gespleten oud en nieuw dorp met een weg ertussen waarin qua architectuur geen natuurlijke overgang meer is.

Helaas zijn veel oude dorpen in dit gebied op slachtoffer van de versterkingsproblematiek en ondoordachte ingrepen. Op deze manier wordt in de provincie Groningen een onopvallend maar belangrijk deel van de wordingsgeschiedenis gewist.

Slot

Elders in het land heeft men de waarde van vergelijkbare hofjes elders ingezien (bijvoorbeeld Middelburg, Meppel, Broek in Waterland) en deze als monument van de wederopbouw gekoesterd.

Wij vragen u daarom met spoed om voorbescherming van het pand of in een spoedeisend geval gebruik te maken van artikel 11 van de erfgoedverordening tot aanwijzing als voorlopig gemeentelijk monument. Dit om te voorkomen dat het waardevolle pand via een slooemelding direct wordt gesloopt.

Hoogachtend,

Namens Stichting Het Cuypersgenootschap &
Namens erfgoedvereniging Bond Heemschut,

G.R. Boekschoten,
secretaris van de provinciale commissie Heemschut Groningen

Correspondentieadres:
[groningen@heemschut.nl](mailto: groningen@heemschut.nl)